

банківського інвестування, підвищенню ефективності операцій банків на фондовому ринку. Інструментами державного регулювання банківської інвестиційної діяльності є: правові — закони і законодавчо-нормативні акти та організаційно-економічні — важелі грошово-кредитної політики; важелі податкової політики; використання іноземних інвестицій; портфельні інвестиції; державні гарантії. Слабкий наявний ресурсний потенціал банківської системи України і його нестабільність значно обмежує інвестиційні операції банків. Причинами невідповідності ресурсної бази потребам банків щодо здійснення інвестицій є незадовільне функціонування грошово-кредитної системи, низький рівень монетизації економіки, що призводить до переміщення грошей у позабанківський тіньовий обіг та відпливу капіталів за межі України.

Список літератури

1. *Башнянин Г. І.* Проблеми та напрями удосконалення механізму державного регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні // Банківська справа. — 2011. — № 4. — С. 17—23.
2. *Кльоба Л. Г.* Регулювання банківської інвестиційної діяльності // Фінанси України. — 2010. — № 7. — С. 11—16.
3. *Руденко М. О.* Шляхи підвищення ефективності діяльності банків у сфері фінансових інвестицій // Економіка. Фінанси. Право. — 2011. — № 6. — С. 44—49.
4. *Ясинська Н. А., Кортельова А. В.* Інвестиційна активність вітчизняних банків та перспективи її підвищення // Фінанси України. — 2010. — № 11. — С. 31—37.

УДК 336.71

Р. В. Михайлюк,

канд. екон. наук, доцент кафедри банківської справи,

В. Я. Рудан,

викладач кафедри банківської справи,

Тернопільський національний економічний університет

ЯКІСТЬ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Стабільність розвитку банківської системи в умовах нестабільності фінансових ринків вимагає забезпечення високої якості ресурсної бази банків, що є основою їх ліквідності та дозволяє забезпечити інвестиційними ресурсами національну економіку.

У зв'язку з певними прорахунками у веденні банківської діяльності в докризовий період (інтенсивне споживче валютне кредитування, низький рівень ризик-менеджменту, висока частка боргових зобов'язань тощо) ресурсна база вітчизняних банків значно погіршилася, що автоматично позначилося на ліквідності та кредитній активності банківських установ України.

З метою зміцнення ресурсної бази вітчизняних банків Національний банк України підвищив обсяг мінімального статутного капіталу до 120 млн грн, а також дозволив банкам враховувати в капіталі внески акціонерів ще до моменту їх реєстрації, а також включати субординований борг в іноземній валюті. Такі дії НБУ призвели до зростання регулятивного капіталу з 72 265 млн грн станом на 1.01.2008 р. до 173 149 млн грн станом на 1.09.2011 р., тобто в 2,4 разу. Однак ключовим інструментом з нарощення капіталу для ряду іноземних власників банків стало залучення субординованого боргу. Так, станом на 1.04.2009 р. субординований борг залучили 90 банків у розмірі 19 524 млн грн, а станом на 1.07.2011 р. — 111 банків в розмірі 35 415 млн грн [1].

Досить суттєву частку у ресурсах банків замають і зовнішні запозичення, які внаслідок кризових явищ у світовій економіці мають тенденцію до зниження з 39 471 млн дол. США станом на 1.01.2009 до 28119 млн дол. США станом на 1.01.2011 р. [1]. Проте варто зауважити, що інтенсивність залучення зовнішніх ресурсів у майбутньому буде залежати від економічної ситуації та обмежень на зовнішні інвестиції в країнах реципієнтах, економічної ситуації в приймаючій країні та обмежень на зовнішні запозичення або кредитування у валюті. Така ситуація сприятиме переорієнтації банківських установ з зовнішнього ринку запозичень на внутрішній, де основними джерелами ресурсів виступають депозити підприємств і населення та кредити рефінансування НБУ.

Що стосується депозитної бази банків, то однією із проблем забезпечення її якості є короткостроковість депозитних ресурсів. Так, від 33 до 37 % депозитної бази банків складають кошти «на вимогу», що ускладнює не лише планування ліквідності, а й зменшує можливості банків надавати довгострокові інвестиційні кредити, адже «кошти на вимогу» є найбільш непередбачуваними і мінливими. Крім цього, «кошти до 1 року», за 3 роки останні роки зросли від 20,26 % до 32,04 % (у 2009 році до 41,41 %) депозитної бази банків. Таким чином «кошти на вимогу» і «кошти до 1 року» складають на 1.01.2011 року 68,64 % депозитної бази банків [1]. Одним із основних чинників короткостроковості депозит-

ної бази банків є низька довіра суб'єктів ринку до банківської системи України.

Кредити рефінансування НБУ, попри свою непрозорість, відіграли важливе значення в період загострення кризових явищ в економіці України, адже для ліквідності вітчизняної банківської системи було надано близько 200 млрд грн. Однак з поступовим відновленням довіри до банків з боку населення і як наслідок збільшенням депозитної бази банків станом на 1.08.2011 р. обсяг кредитів рефінансування становив 4 млрд грн, що свідчить про надлишкову ліквідність банківської системи, яка відображається розміром коррахунків на суму 16,1 млрд грн у серпні 2011 р. (19,4 млрд грн у квітні) [1].

Варто відмітити, що надлишок ліквідності в банківській системі України виник не завдяки зростанню якості ресурсної бази, а в зв'язку з неможливістю банків ефективно розмістити свої ресурси. Тут є кілька причин, а зокрема, висока частка збитковості вітчизняних підприємств (45,5 % від загальної кількості [2]), що впливає на формування процентної ставки за кредитами, адже крім інфляції — 10—13 % та процентної маржі — 4—6 %, лівова частка припадає на покриття ризиків, на нашу думку близько 15 %, у той час, як у до кризовий період ця частка становила приблизно 5—7 %. Таким чином, процентна ставка за кредитами суб'єктам бізнесу коливається від 30 до 36 %, а то і вище. Наступною причиною є орієнтація банків на отримання швидких прибутків, що призводить до зростання споживчого кредитування населення, а не реального сектору економіки. Третьою причиною, на наш погляд, виступає відсутність дієвих державних програм розвитку реального сектору економіки, які повинні здійснюватися через рекапіталізовані і державні банки, та банки з найбільшим розміром капіталу і ресурсів.

На нашу думку, найбільш дієвим способом ефективного використання ліквідності банків є домовленість Уряду та НБУ з найбільшими банками щодо кредитування пріоритетних галузей вітчизняної економіки. Звичайно, така домовленість має включати певні поступки з боку держави у вигляді зменшення для таких банків ставок оподаткування на 2—3 %, надання довгострокових кредитів рефінансування за ставкою нижчою за середню на 2—3 відсотки та відповідною інформаційною політикою спрямованою на підвищення іміджу банків-кредиторів реального сектору економіки. Зазначені банки, на наш погляд, окрім знижених ставок за кредитами повинні погодитися на безкоштовне надання консалтингових послуг підприємствам-кредитоодержувачам з метою їх швидкого зростання.

Такі дії, на нашу думку, є одним із варіантів запуску «маховика» вітчизняної економіки, а отже підвищення якості ресурсної бази та зниження надлишкової ліквідності банківської системи.

Список літератури

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.7

К. В. Мстоян,

аспірантка кафедри менеджменту банківської діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
асистент кафедри банківської справи
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РОЛЬ НБУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАДІЙНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Надійність певної системи можна трактувати як можливість виконувати покладені на неї функції впродовж визначеного проміжку часу за певних умов [3]. Банк, як складова банківської системи країни, вважається надійним, якщо відсутні сумніви щодо можливості виконання ним власних зобов'язань перед кредиторами та вкладниками. Тобто мова йде про відсутність негативних проявів у поточній діяльності банку, виконання останнім нормативів та дотримання законодавства. Саме цей аспект підлягає регулюванню з боку Національного Банку України, як установи, що є головною ланкою банківської системи.

Забезпечення надійності банківської системи України НБУ здійснює через систему банківського регулювання та нагляду. Згідно ст. 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність», головна мета банківського регулювання і нагляду — безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [2].

Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками банківського законодавства, нормативно-правових актів НБУ і економічних нормативів. Але, поряд із жорстким контролем